

Vi må bryte tausheten om seksuell vold mot menn

Seksuell vold mot gutter og menn med migrasjonsbakgrunn er et underkommunisert problem. Konsekvensen er at færre får den hjelpen de trenger.

TEKST

Sara Skilbred-Fjeld

Nora Sveaass

PUBLISERT 18. juni 2021

Den 19. juni er FNs Internasjonale dag for eliminering av seksuell vold i konflikt (International Day for the Elimination of Sexual Violence in Conflict). I de senere årene har oppmerksomhet mot seksuell vold mot kvinner i forbindelse med krig og konflikt økt. Samtidig har det vært mindre oppmerksomhet mot at også gutter og menn utsettes, noe som kan bidra både til stigmatisering og at de ikke får den hjelpen de trenger.

Lever med traumer i Norge

Mange mannlige flyktninger som kommer til eller bor i Norge, lever med traumer som er vanskelig for de fleste å begripe. Noen av dem har opplevd seksuelle overgrep.

Overgrep er et tungt og brutalt tema som det kan være vanskelig å snakke om. Men forutsetningen for at de utsatte skal bli hørt, sett og hjulpet, er at det snakkes både om hvordan overgrepene skjer, og hvilke konsekvenser de har, på kort sikt så vel som på lang sikt. Kunnskap om måter problemet kan møtes på, må styrkes og gjøres tilgjengelig, spesielt blant dem som i sitt daglige arbeid møter dem som kan ha vært utsatt. Det er overgrepene som skjer mot gutter og menn, vi vil si noe om her.

Usynlig problem

Overgrep på menn bryter på mange måter med det tradisjonelle bildet av en mann som både kan forsvare seg og ta igjen, og har derfor ofte ikke blitt tatt helt på alvor. I tillegg til skyld og skam bidrar slike holdninger til at mange menn unnlater å rapportere om seksuell vold i fangenskap, i forbindelse med krigshandlinger, eller i tilknytning til flukt. Dette fører til at problemet forblir usynlig og hjelp blir vanskelig både å søke og finne.

Samfunnet skylder utsatte gutter og menn å erkjenne problemet og ta det på alvor. Det må skapes et rom for å ta den vanskelige samtalen. For at menn ikke spør om hjelp, og at hjelpere kanskje sjelden møter historier om slike overgrep, betyr ikke at problemet ikke finnes.

En undersøkelse i diverse konfliktrammede områder i den østlige demokratiske republikken Kongo (DRC) fant at nesten en fjerdedel av mennene hadde opplevd seksuell vold. Blant menn som bodde i en konfliktrammet del av Sudan, viste en annen undersøkelse at nesten halvparten hadde opplevd eller vært vitne til seksuelt misbruk av menn. I Liberia fant man at en tredjedel av tidligere mannlige soldater rapporterte at de hadde opplevd seksuell vold i ulike sammenhenger.

Funksjonshemmede og LGBTQ-personer

Også i migrasjonsprosessen opplever mannlige flyktninger seksuell vold, og da spesielt utsatte grupper som LGBTQ+ og personer med nedsatt funksjonsevne. Tjue prosent av voldtekter rapportert til Gender-based Violence Information Management System (GBV IMS) i Libanon fra januar til mai 2016 var fra gutter og menn. En studie blant flyktninger og asylsøkere i Marokko viser at menn var ofre i 53 av 142

rapporterte voldtektshendelser. En undersøkelse fra Leger uten grenser blant 429 flyktninger som flyktet fra vold i Mellom-Amerika, fant at 17,2% av mennene rapporterte om seksuelle overgrep mens de var på gjennomreise gjennom Mexico.

Kunnskap om dette temaet må styrkes. Og som samfunn som mottar mennesker med slike erfaringer, må vi ha et hjelpeapparat som både er forberedt og tilgjengelig. Det er et viktig mål at overleverne vet hvor de kan oppsøke hjelp, både i helsetjenesten og i asylmottak. Hjelperen bør være forberedt, og bør kunne møte personen på best mulig måte, forbi skambelagte og tabuiserte holdninger.

Seksuell vold som våpen

Ikke alle land har kriminalisert voldtekt eller seksuelle overgrep på menn. Samtidig er det liten tvil om at alle former for seksuell vold i konflikt må anses som brudd på internasjonale menneskerettigheter og derfor ulovlige.

Seksuell vold i krig og konflikt blir ofte omtalt som «våpen i krig» og kan i mange sammenhenger også beskrives som tortur eller umenneskelig behandling. Intensjonen er å ydmyke, kontrollere og skremme en befolkning ved å bryte ned sosiale bånd og verdighet.

I mange samfunn vil det være tabubelagt for menn å snakke åpent om tortur, og i særdeleshet om seksuelle overgrep. Det gjør at temaet blir ekstra smertefullt og vanskelig å håndtere. En sterkere innsats for å belyse dette i den offentlige debatten er nødvendig. Samtidig vil det alltid være en vanskelig balanse med hensyn til hva slags informasjon som presenteres, og muligheter for at også den kan bli misbrukt i en pågående konflikt.

Økt vilje til å bekjempe seksuell vold

Internasjonalt er det økende oppmerksomhet om det å bekjempe seksuell vold i krig, både når det gjelder menn og kvinner. Norge har lenge vist sterkt engasjement på dette området, blant annet gjennom arbeidet med kvinner, fred og sikkerhet. I dag er også overgrep mot gutter og menn blitt inkludert i regjeringens nasjonale handlingsplan:

Det er særlig jenter og kvinner som rammes, men overgrep mot gutter og menn er et større problem enn tidligere antatt. Gutter og menn kan ha andre utfordringer og behov enn jenter og kvinner i samme situasjon. Seksualisert og kjønnsbasert vold medfører ofte stigmatisering og utstøting, undergraver stabilitet og bryter ned sosiale strukturer (Regjeringens handlingsplan. Kvinner, fred og sikkerhet (2019–2022)).

Mer bevissthet og kunnskap om problemet

Det første steget er å erkjenne og øke bevisstheten om problemet. Vi kan ikke bekjempe et problem som vi ikke vet eksisterer.

Alles stemme er viktig og nødvendig for å forhindre seksuell vold. Ved å spre mer bevissthet og kunnskap om problemet øker vi antallet allierte som kan støtte overleverne og forebygge seksuell vold. Vi trenger å vite hvor, når og hvordan overgrep skjer, for å kunne gjøre noe med problemet og for å vite hvor vi skal bruke ressursene våre. Vi trenger å vite om problemet for å kunne gjøre noe med det. Endring starter med bevissthet.

Å jobbe for en fremtid uten seksuell vold betyr at vi som samfunn tar hensyn til behovene til de overleverne som er mest marginaliserte, stille og usynlige.

TEKST

Sara Skilbred-Fjeld, master i psykologi fra UiO og jobber som prosjektmedarbeider i Mental Health and Human Rights Info

Nora Sveaass, styreleder i Mental Health and Human Rights Info og er professor emeritus ved Psykologisk Institutt på UiO

Chynoweth, S. K., Freccero, J., & Touquet, H. (2017). Sexual violence against men and boys in conflict and forced displacement: implications for the health sector. *Reproductive health matters*, 25(51), 90-94. <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/09688080.2017.1401895>

Johnson, K., Asher, J., Rosborough, S., Raja, A., Panjabi, R., Beadling, C., & Lawry, L. (2008). Association of combatant status and sexual violence with health and mental health outcomes in postconflict Liberia. *Jama*, 300(6), 676-690. Association of Combatant Status and Sexual Violence With Health and Mental Health Outcomes in Postconflict Liberia | Global Health | JAMA | JAMA Network

Regjeringens handlingsplan. Kvinner, fred og sikkerhet (2019-2022). https://www.regjeringen.no/globalassets/departementene/ud/dokumenter/planer/handlingsplan_kfs2019.pdf (s. 20)

UNHC, R. (2012). Working with men and boy survivors of sexual and gender-based violence in forced displacement. Geneva: UNHCR. 5006aa262.pdf (refworld.org)

Weishut, D. J. (2015). Sexual torture of Palestinian men by Israeli authorities. *Reproductive health matters*, 23(46), 71-84. https://genderandsecurity.org/sites/default/files/Weishut_-_Sexual_Torture_of_Palestinian_M_by_Israeli_Authorities.pdf